

КАФЕДРА ІСТОРІЇ СВІТОВОЇ МУЗИКИ

Дисципліна: ІСТОРІЯ ЗАХІДНОЇ МУЗИКИ

Освітній ступінь Бакалавр
Курс II
Семестр четвертий

Спеціальність: 026 «Сценічне мистецтво»
Освітньо-професійна програма :
«Музична режисура»

ECTS	1,93
Годин	65
Аудиторні	20
Лекції	10
Семінари	10
Самостійна робота	25

Статус дисципліна обов'язкова
Семестровий контроль контрольний урок

ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИКЛАДАЧА

Черкашина-Губаренко М. Р. Затинайко О. В. аспірантка, педпрактика	
Профіль	ORCID ID: https://orcid.org/0000-0002-7347-4309
	DOI: 10.31500/1992-5514.18(1).2022.260385
	Google Scholar: https://scholar.google.com.ua/citations?user=_z4c45wAAAAJ&hl=ru
	Науковці України: ID: 1464244 http://irbis-nbuv.gov.ua/ASUA/1464244

АНОТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна «Історія західної музики» є важливою складовою професійної підготовки музичного режисера, який повинен володіти методами аналізу музичних текстів, мати уявлення про симфонічний оркестр та етапи його розвитку, володіти широким обсягом знань у галузі музичної культури, необхідних для співпраці з диригентами і співаками. Діяльність музичного режисера, професійно обізнаного у двох мистецьких галузях — музичній і театральній, вимагає чітких уявлень про визначальні чинники формування загальномузичних процесів, принципів музичного і художнього мислення в різні епохи, їх унікальних (національних) і типологічних (загальноєвропейських) проявів у музичній і театральній культурах. У процесі формування особистості всебічно озброєного сучасного режисера музичного театру особливого значення набувають знання та усвідомлення художніх явищ, які безпосередньо впливали на розвиток національної оперної і театральної культури, і формування національних музично-театральних традицій.

Матеріал курсу становлять музично-театральні, вокальні, хорові, вокально-інструментальні й інструментальні твори професійної сакральної та світської традиції другої половини XIX століття.

Мета курсу — розкрити історичну детермінованість принципів музичного-театрального мислення в західній культурі різних епох та виявити їх єдність із визначальними настановами художнього мислення людини в інших мистецьких сферах (література, живопис, архітектура). Це сприятиме формуванню історичного бачення розвитку музичного і музично-театрального мистецтва, що є безперервним процесом, динаміка якого зумовлена змінами світоглядних концепцій та причинно-наслідковими зв'язками з економічним, політичним, духовним і мистецьким розвитком суспільства.

Основні завдання курсу визначені необхідністю сформувати у студентів-виконавців такі **компетентності**.

Загальні:

- здатність до абстрактного та історичного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
- здатність вчитися і бути сучасно навченим;
- здатність використовувати інформаційні й комунікаційні технології.

Спеціальні:

- розуміння музичного і музично-театрального творів як системи художньо осмислених світоглядних концептів певної історичної епохи;
- уміння розкривати залежність від процесів загально-історичного розвитку еволюції стилю і жанрової системи академічної музичної традиції;
- бачення музичного твору як багаторівневого семантично складного тексту;
- уміння пов'язувати між собою різні типи контекстів щодо обраного предметом уваги музичного артефакту;
- здатність визначати складові текстового комплексу музичного твору і набувати практичні навички його історично поінформованого комплексного аналізу.

У результаті вивчення курсу студенти мають **знати**:

- історичну зумовленість та причини змін принципів музичного і музично-театрального мислення в різні історичні періоди та їх вплив на розвиток оперного мистецтва;
- ментальні особливості музичного мислення представників основних світових музичних шкіл у їх впливі на оперні процеси;
- закономірності формування та розвитку основних жанрів і жанрових систем світової музики від Античності до XXI століття і взаємовплив жанрів музичного і музично-театрального мистецтва;
- фундаментальні творчі настанови представників різних композиторських шкіл у їх єдності з визначальними настановами художнього мислення в суміжних видах мистецтва;

— загальні умови творчої діяльності представників музичної культури різних століть.

На основі засвоєння теоретичних положень курсу студенти мають **уміти**:

— орієнтуватися в культурно-історичному процесі розвитку музики від Античності до XXI століття;

— виявляти зумовленості розвитку музики суспільно-історичними обставинами та особливостями духовного життя людини;

— визначати загальні особливості, що притаманні провідним епохальним стилям;

— аналізувати музичний твір у широкому історико-стильовому контексті;

— застосовувати набуті знання та вміння у власній професійній діяльності.

ФОРМИ І ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Лекції, семінарські заняття, тестування, презентації.

НАВЧАЛЬНІ РЕСУРСИ

Усі необхідні для вивчення навчальної дисципліни основні та додаткові матеріали надсилаються у відповідну групу MOODLE.

ПОЗААУДИТОРНІ ЗАНЯТТЯ

Студенти відвідують концерти, вистави, беруть участь у круглих столах, прес-турах і конференціях, за можливості працюють у прес-групах фестивалів.

ПЕРЕЛІК ТЕМ

Тема 1. Програмний симфонізм (симфонія, увертюра, сюїта). Симфонічна поема як новий жанр епохи романтизму (Ференц Ліст, Бедржих Сметана, Петро Чайковський, Микола Римський-Корсаков). Формування жанру симфонічної поеми («Мазепа» і «Тассо») і жанр програмної симфонії («Фауст») у творчості Ф. Ліста. Розширення тематики та міжжанрових зв'язків у симфонічних творах представників нових національних музичних шкіл. Цикл симфонічних поем «Моя Батьківщина» Б. Сметани. Жанри програмної симфонічної музики у творчості П. Чайковського і М. Римського-Корсакова.

Тема 2. Австро-німецький симфонізм (Йоганнес Брамс, Антон Брукнер, Густав Малер, Ріхард Штраус). Симфонії Й. Брамса й А. Брукнера як закономірний етап еволюції австро-німецького симфонізму XIX століття. Напрями оновлення жанру в симфоніях Г. Малера. Специфіка виявлення модерністських традицій в оркестрових творах Р. Штрауса.

Тема 3. Розвиток масштабних вокально-симфонічних і духовних жанрів (Ференц Ліст, Йоганнес Брамс, Джузеппе Верді, Габріель Форе). Ораторії і твори на сакральні тексти Ф. Ліста («Легенда про святу Єлизавету», «Христос»). Жанр реквієму та його різновиди (Й. Брамс, Дж. Верді, Г. Форе).

Тема 4. «Молоді» музичні школи у європейській музичній культурі другої половини XIX століття: представники та мистецькі досягнення

(Чехія, Норвегія, Росія). Становлення нових національно-композиторських шкіл у Європі ХІХ століття. Професійна композиторська школа Чехії. Національна тема у творчості Антоніна Дворжака. Едвард Гріг та художня культура Норвегії, зв'язок з естетикою раннього і зрілого романтизму. Перші російські симфонії. Типологічні ознаки драматичного симфонізму, їхні різні прояви в останніх симфоніях Петра Чайковського. Утілення принципів епічної драматургії в симфонічній творчості Олександра Бородіна. Російська камерно-інструментальна музика ХІХ століття. Самобутність фортепіанної музики Модеста Мусоргського. Фортепіанний стиль Петра Чайковського.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

- Барсова И. А.* Симфонии Густава Малера. Москва : Сов. композитор, 1975. 495 с.
- Бубчикова В. В.* Жанры духовной музыки в творчестве Дж. Верди // Музыкальная академия. 2012. № 4. С. 170–178.
- Вербицька-Шокот І. В.* Деякі тенденції розвитку реквієму ХІХ сторіччя та їх вплив на «Requiem» Джузеппе Верді. // Вісник Харківської державної академії дизайну і мистецтв. 2011. № 5. С. 161–164.
- Горюхіна Н. О.* Симфонізм мислення П. І. Чайковського // Чайковський і Україна: зб. ст. Київ : КДК ім. П. І. Чайковського, 1991. С. 82–90.
- Гулеско І. І.* Музично-художня типологія Реквієму в європейському культурному контексті. Харків : ХДАК, 2003. 76 с.
- История зарубежной музыки : в 6 вып. Вып. 4 : Друскин М. С. Вторая половина ХІХ века : учебник. Изд. 7. Москва : Музыка, 2002. 528с.
- Егорова В. Н.* Симфонии Дворжака : исследование. Москва : Музыка, 1979. 319 с.
- Ефименко А. Г.* Эволюция жанра реквиема в аспекте трактовки темы смерти : монография. Луцк : Вежа, 2005. 216 с.
- Иоганнес Брамс (1833–1897) // Музыка Австрии и Германии ХІХ века : учеб. пособ. для историко-теоретических и композиторских факультетов муз. вузов : в 3 кн. Кн. 2 / общ. ред. Т. Э. Цытович. Москва : Музыка, 1990. С. 338–509.
- История зарубежной музыки : в 6 вып. Вып. 4 : Друскин М. С. Вторая половина ХІХ века. 7-е изд., перераб. Санкт-Петербург : Композитор, 2002. 631 с.
- История русской музыки : учебник для муз. вузов : в 3 т. Т. 2 : Вторая половина ХІХ века. Кн. 1 : Кандинский А. И., Петров Д. Р., Степанова И. В. [Русская музыкальная культура 60–70-х годов ХІХ века: А. Г. Рубинштейн, А. Н. Серов, Ц. А. Кюи, М. А. Балакирев, А. П. Бородин] / под общ. ред. Е. Г. Сорокиной и Ю. А. Розановой. Москва : Музыка, 2009. 440 с. Кн. 3 : П. И. Чайковский / общ. ред. А. И. Кандинского. Москва : Музыка, 1981. 310 с.; Т. 3 : Композиторы «Могучей кучки». Москва : Музыка, 1954. 336 с.
- Крауклис Г. В.* Романтический программный симфонизм. Проблемы. Художественные достижения. Влияния на музыку ХХ века. Москва : Московская консерватория, 2012. 312 с. (В помощь педагогу-музыканту).

- Крауклис Г. В.* Симфонические поэмы Рихарда Штрауса. Москва : Музыка, 1970. 107 с.
- Крауклис Г. В.* Симфонические поэмы Ференца Листа. Москва : Музыка, 1974. 141 с. (В помощь педагогу-музыканту).
- Кривеженко В. С.* Философско-литературная основа духовных кантат Ф. Листа и её влияние на жанровую специфику // Южно-Российский музыкальный альманах / Ростовская гос. консерватория им. С. В. Рахманинова. Ростов-на-Дону, 2016. № 3 (24). С. 32–36.
- Левашова О. Е.* Эдвард Григ. Очерк жизни и творчества / общ. ред. Д. В. Житомирского. Москва : Музыка, 1974. 622 с. (Классики мировой музыкальной культуры).
- Марек Дж.* Рихард Штраус. Последний романтик. Москва : Центрполиграф, 2002. 400 с.
- Москаленко В. Г.* Про композиційно-драматургічну цілісність Шостої симфонії П. І. Чайковського // Чайковський і Україна : зб. ст. Київ : КДК ім. П. І. Чайковського, 1991. С. 91–109.
- Неболюбова Л. С.* Іntenції смерті симфонічного мислення Густава Малера. Перші симфонії // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського : наук. журн. Київ, 2010. № 4 (9). С. 91–104. Друге видання: Неболюбова Л. С. Музыковедческие искания. Статьи. Творческие портреты. Учебно-методические материалы. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2020. С. 65–94.
- Неболюбова Л. С.* Малеровская симфоническая драматургия: от романтизма к экспрессионизму // Неболюбова Л. С. Музыковедческие искания. Статьи. Творческие портреты. Учебно-методические материалы. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2020. С. 26–46.
- Неболюбова Л. С.* Музыкальная культура Германии и Австрии рубежа XIX–XX веков: Густав Малер, Рихард Штраус : учеб. пособие. Киев : Муз. Україна, 1990. 167 с. Друге видання: Музыкальная культура Германии и Австрии рубежа XIX–XX веков : учебник // Неболюбова Л. С. Музыковедческие искания. Статьи. Творческие портреты. Учебно-методические материалы. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2020. С. 214–366.
- Неболюбова Л. С.* Системно-стилевые проблемы австро-германского романтизма (типология поздних этапов в истории искусства) // Исторические и теоретические проблемы музыкального стиля. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 1999. С. 55–71. Друге видання: Неболюбова Л. С. Музыковедческие искания. Статьи. Творческие портреты. Учебно-методические материалы. Киев : НМАУ им. П. И. Чайковского, 2020. С. 11–25.
- Нилова В. И.* О чертах симфонической драматургии Брукнера // Советская музыка. 1978. № 9. С. 120–124.
- Новак Л.* Понятие «обширности» в музыке Антона Брукнера. Фрагменты / пер. с нем. В. Ерохина // Музыкальная академия. Москва, 1997. № 2. С. 167–169.

- Палкін І. В.* Класифікація жанрових різновидів Реквієму в процесі його історичної еволюції // Розвиток інноваційних процесів у навчально-виховних закладах : зб. ст. Харків : Стиль-іздат, 2003. С. 165–174.
- Рахманова М. П.* Н. А. Римський-Корсаков. Жизнь и творчество. Москва : РАМ им. Гнесиных, 1998. 318 с.
- Сигитов С. М.* Габриэль Форе. Москва : Сов. композитор, 1982. 280 с. (Зарубежная музыка. Мастера XX века).
- Соломонова О. Б.* Метаморфози ліричного тематизму П. Чайковського: концептуально-семантичний вимір // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Київ, 2019. № 2 (43). С. 6–19.
- Фадеева О. С.* Венгерская оратория Листа [«Легенда о святой Елизавете»: к истории создания] // Музыкальная жизнь. 1980. № 12. С. 15–16.
- Филимонова М. Н.* Симфонизм Брукнера как воплощение эпической концепции // Из истории зарубежной музыки. Москва : Музыка, 1979. Вып. 3. С. 128–155.
- Чекан Ю. І.* Шоста симфонія Чайковського в історико-функціональному висвітленні (до постановки проблеми) // Чайковський та Україна : зб. ст. Київ : КДК ім. П. І. Чайковського, 1991. С. 110–128.
- Шпак Г. С.* «Легенда о святой Елизавете» Ф. Листа и традиции романтической интерпретации жанра оратории // Музичне мистецтво і культура. Науковий вісник Одеської державної музичної академії імені А. В. Нежданової. Вип. 8, кн. 1. 2007. С. 105–115.
- Шпак Г. С.* Венгерская национально-религиозная идея в хоровом творчестве Ф. Листа: жанрово-стилевые и исполнительские аспекты // Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. Вип. 110 : Виконавське музикознавство в контексті актуальної проблематики історії й теорії музичного виконавства. Київ, 2014. С. 123–133.
- Щоголева А. В.* П'єси-фантазії Роберта Шумана для камерного ансамблю (цикли ор. 73 і ор. 88) // Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського. 2010. № 4 (9). С. 70–79.
- Boetticher W.* Einführung in die musikalische Romantik. Darmstadt : Wissenschaftliche Buchgesellschaft Darmstadt, 1983. 336 s.
- Bonds M. E.* A history of music in Western culture. 4th ed. Boston : Pearson Education, Inc., 2013. 689 p.
- Brown C.* A Portrait of Mendelssohn. New Haven : Yale University Press, 2003. 551 p.
- Einstein A.* Music in the romantic era. New York : Norton, 1947. 371 p.
- Gülke P.* Franz Schubert und seine Zeit. Laaber : Laaber-Verlag, 1996. 400 s.
- Hamburger K.* Franz Liszt: Leben und Werk. Köln : Böhlau Verlag, 2010. 279 S.
- Jarociński S.* Ideologie romantyczne: 5 esejów o związkach muzyki z przemianami kultury. Kraków : PWM, 1979. 106 s.
- Plantinga L.* Romantic Music: A History of Musical Style in Nineteenth Century Europe. New York : W. W. Norton & Company, 1984. 523 p.

Searle G. The Music of Liszt. New York : Dover Publications, Inc., 1966. 300 p.
Slephenson K. Romantik in der Tonkunst. Köln : Arno Volk Verlag Hans Gerig, 1961. 106 p.

СИСТЕМА ОЦІНЮВАННЯ

№ з/п	Контрольний захід оцінювання	Всього %
1.	Участь в обговореннях на семінарах	20
1.	Участь в обговореннях та виступи на семінарах	70
2.	Письмова контрольна робота	10
3.	Презентація досліджень за обраною темою	10
4.	Відвідування лекцій	10
Всього		100

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ

На оцінку «5» (90–100, A) студент:

повно і глибоко розкриває зміст теоретичного матеріалу відповідно до поставленого завдання; усвідомлює зміст музикознавчих понять і вільно володіє спеціальною (професійною) термінологією; грамотно ілюструє твердження відповідними прикладами, власними спостереженнями; для виконання практичного завдання правильно застосовує теоретичні знання власне з предмету оперна драматургія, з історії музики, а також з інших дисциплін гуманітарного циклу; демонструє високий рівень знань; послідовно, повно і логічно викладає теоретичний матеріал.

На оцінку «4» (82–89, B; 74–81, C) студент:

досить повно розкриває зміст теоретичного матеріалу відповідно до поставленого завдання; розуміє зміст музикознавчих термінів, проте не завжди точно їх використовує; теоретичні твердження правильно ілюструє музичними прикладами, результатами власних спостережень; загалом правильно виконує поставлені завдання, але допускає дві-три неточності; уміє обґрунтувати власну думку; демонструє добрий рівень знань музичного матеріалу; не припускається грубих помилок у викладенні теоретичних положень.

На оцінку «3»(60–73, D, E) студент:

не завжди точно розкриває зміст теоретичного матеріалу; не розуміє, або не до кінця розуміє значення спеціальних термінів, припускається помилок у їх вживанні; не повно і не завжди правильно відповідає на питання; теоретичні положення не ілюструє конкретними прикладами, а у процесі вирішення практичних завдань не повно використовує теоретичні знання; вирішує поставлені завдання фрагментарно; демонструє задовільний рівень знань.

На оцінку «2» (нижче 59) студент:

не розкриває зміст теоретичного матеріалу, припускається грубих помилок у його тлумаченні; не володіє спеціальною термінологією; не може впоратися з

практичним завданням; не використовує теоретичні знання для вирішення практичних проблем; неспроможний пояснити, обґрунтувати власну думку, допускається грубих помилок у викладенні матеріалу; демонструє незадовільний рівень знань.